

ACADEMICA
HUMANITAS

Maddea Axinciuc (n. 1976), în prezent profesor universitar doctor la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, este director al programului interdisciplinar de *Studii Religioase – Texte și Tradiții* al Universității din București. A efectuat stagii de documentare și cercetare la Universitatea Ebraică din Ierusalim, Universitatea din Tel Aviv, Colegiul Noua Europă – Institut de Studii Avansate, Oxford Centre for Hebrew and Jewish Studies, Universitatea din Hamburg, Universitatea din Leiden. A susținut o serie de prelegeri și a publicat mai multe articole și studii de specialitate în domeniul filozofiei religiei și al religiei comparate. Este director fondator al Programului de Studii Iudaice și membru fondator al Centrului de Studii Medievale din cadrul Universității din București. Cel mai recent volum publicat este *Profetul și oglinda fermecată. Despre imaginație și profeție în Călăuza rătăciților de Moise Maimonide*, Humanitas, București, 2008.

MADEEA AXINCIUC

DESPRE
IERARHIILE DIVINE

FASCINAȚIA UNULUI
ȘI LUMILE DIN NOI –
TEMEIURI PENTRU
PACEA RELIGIILOR

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Lucrare tipărită la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Axinciuc, Madeea

Despre ierarhiile divine: fascinația Unului și lumile din noi –
temeiuri pentru pacea religiilor /

Madeea Axinciuc. – București: Humanitas, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-973-50-5017-7

2(100)(091)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

*Dac-aș uita cine sunt, trădându-mă pentru o altă lumină,
în trupul meu osul s-ar face aur.
Privighetoarea în noapte
De sufletul meu nu s-ar feri ca de-o rea vizuină.*

(Lucian Blaga, *Dacă m-aș pierde*)

CUPRINS

<i>Abrevieri</i>	9
<i>Cuvânt înainte</i>	13
<i>Prima introducere</i>	21
<i>Precauții metodologice</i>	25
<i>A doua introducere</i>	29
I. DESPRE SACRU	33
I.1 Distincții preliminare	35
I.2 Reprezentări axiale și reprezentări concentrice	43
I.3 Despre religii	54
I.4 Despre mișcare	72
<i>Intermezzo</i>	
Critica lui Robert H. Sharf sau <i>cum e cu putință studiul religiei?</i>	78
II. DESPRE IERARHIE	83
II.1 Lumi și trepte	85
II.2 <i>De vinculis in genere</i> sau despre legături în general ..	92
II.3 Din nou despre Unu	100
II.4 Despre multiplu și armonia treptelor	102
<i>Intermezzo</i>	
Drumul spre centru	110
III. DESPRE MONOTEISM	113
III.1 Excurs metodologic	115
III.2 Despre spațiu, timp și „saltul“ cuantic	126
III.3 Despre cauzalitate	132

8	DESPRE IERARHIILE DIVINE	
	III.4 Despre monoteism ca relație	135
	<i>Intermezzo</i>	
	În lăuntruul cuvintelor	140
	IV. LUMI ÎMPIETRITE: CHIP, PERSOANĂ, MEMORIE	143
	IV.1 Obstinația chipului	145
	IV.2 Despre <i>persoană</i>	149
	IV.3 Despre memorie	153
	<i>Intermezzo</i>	
	Despre imposibilitatea de a fi apologetic	
	fără a împrumuta chip divinului	160
	V. DISCURS ȘI METODĂ:	
	HERMENEUTICĂ CREATOARE ȘI PERSPECTIVISM . . .	163
	Preambul	165
	V.1 Discurs și metodă	167
	V.2 „Hermeneutică creatoare“	169
	V.3 „Perspectivism“	182
	Anexă: DESPRE ECUMENISM ȘI PACEA RELIGIILOR	185
	<i>Bibliografie selectivă</i>	215

ABREVIERI

B.E.	Biblia Ebraică
BHS	lat. <i>Biblia Hebraica Stuttgartensia</i>
CNS	Cornilescu (trad.)
ebr.	ebraică (limba)
lat.	latină (limba)
N.T.	Noul Testament
san.	sanscrită (limba)
tib.	tibetană (limba)
V.T.	Vechiul Testament

„Și a fost tot pământul o singură limbă și lucrurile erau una. [...] Și au spus: haideți să ne construim o cetate și un turn, și vârful lui să fie în cer, și să ne facem un nume ca nu cumva să fim împrăștiați pe toată fața pământului.“

(B.E./V.T., Geneză 11:1&4, BHS, tr. n.)

„Prin lucrare, lemnul nelucrat devine unealtă iar Înțeleptul, folosind-o, ajunge mai-marele dregătorilor: marele sculptor însă nu cioplește.“

(Lao zi, *Cartea despre Dao și Putere*, 28:19–22, trad. Dinu Luca)

CUVÂNT ÎNAINTE

Cartea aceasta s-a născut din convingerea că menirea aducerii pe lume a unei lucrări este aceea de a transmite un mesaj – gând, trăire ori necuvânt.

Autenticitatea intenției va naște, la rândul ei, rostul șiragului de vorbe și va face, dacă autorul este sincer, ca noua „plămădeală“ dată lumii să-și urmeze propria natură.

Dacă intenția de a scrie nu vine din stringența de a scoate la lumină, de a da viață prin cuvânt lucrurilor rămase altfel nerostite, atunci cartea devine un surogat, un mijloc de a parveni prin părelnicie.

Preluarea oarbă, fără adâncire, a ideilor deja rostite ori puse în scris nu poate fi decât o clonă. Înțelegerea adecvată a unicității, numai ea, poate reda chipul viu al lumii, al lucrurilor și ființelor. Copiile nu au viață, ci se hrănesc din viața întrupării originare.

De aceea, plagiatul se înfățișează ca dublare a ceea ce se dorește a fi unic. Prin încercarea maculată de a ascunde neputința ori „ne-voința“ de a crea, el se așază programatic *în umbra* gestului întemeietor.

Mai grav decât plagiatul comun îmi pare plagiatul de idei – greu, dacă nu imposibil de identificat la nivelul contingent al slovelor.

Există însă o formă mai perfidă a plagiatului: plagiatul de limbaj, cu pretenție de originalitate. Această formă de plagiat constituie îndeobște patologia mediilor academice

și este expresia, dusă până la ultimele consecințe, a parvenitismului intelectual. Asemenea lucrări nu transmit nimic (fiindcă nu își propun acest lucru), ci par a spune ceva prin simpla utilizare, cu viclenie, a unui jargon. Este vorba despre lucrări „academice“ având zeci sau sute de pagini, care nu fac altceva decât să reia în cuvinte prețioase rostiri general valabile, fără miză, făcând să prolifereze o macula-tură „de specialitate“.

Un palmares de astfel de lucrări insidios ticluite poate oricând conferi un titlu de „specialist“ și va fi de folos cu siguranță în obținerea unei poziții academice sau a unui punctaj adecvat în vederea „avansării pe post“.

Preluarea jargonului academic este semnul aceleiași înclinații patologice de dublare, prin prefăcătorie, nu atât a conținutului, cât a formei. Altfel spus, este o dictatură a formei prin... „uni-formizare“. Or, ceea ce este viu își găsește întotdeauna forme de expresie proprii, originale, imprevizibile.

De aceea, limbajul specializat nu se cere folosit cu orice preț, pentru a *parea* un specialist, ci se formează și se nuanțează ca *instrument* ce vine în întâmpinarea autorului, urmând nevoia resimțită natural de a se exprima cât mai riguros, complex, precis ori, după caz, univoc, cu intenția de a nu lăsa loc pentru interpretări devia(n)te sau răstălmăciri.

Se impune, mai ales în domeniul științelor umaniste, o critică metodică a intenției, a conținutului, a formei și a limbajului unei lucrări academice.

„Academic“ nu înseamnă a fi înveșmântat în jargon academic. O lucrare științifică redactată academic presupune în primul rând o sporire la nivelul cunoașterii, fie prin aducerea la lumină, în manieră sistematică (și pedagogică), a unor cunoștințe, idei, adevăruri, fie prin interpretarea și adâncirea acestora, ca mișcare secundă și fertilă de înțelegere, aprofundare și nuanțare.

Amprenta personală și personalizată a unei lucrări academice stă mărturie pentru autenticitatea mesajului ei. Jargonul academic reprezintă „uni-forma“ îmbrăcată de mesajul fals, contrafăcut, doritor a se afla lângă celelalte mesaje, furându-le însă veșmintele și podoabele.

O comunitate academică nu se formează din „mai mulți *la fel*“, ci din „mai mulți împreună, fiecare *altfel*“. După cum frumos spune P.W. Anderson, *more is different*¹.

Cartea aceasta își propune să nască întrebări și să reevalueze, într-o nouă lumină, forme, conținuturi și metode de cercetare care pot oferi în perspectivă instrumente creatoare pentru studiul transdisciplinar al fenomenului religios.

Conceptele vor fi utilizate doar în măsura în care ele sunt necesare și vor fi nuanțate potrivit fiecărui context în parte. Termeni noi vor fi resemnificați conceptual pentru valențele fertile pe care le poartă.

Notele vor fi prezente numai în măsura în care ele constituie în mod real instrumente ajutătoare pentru cititor, aducând lămuriri și precizări suplimentare.

Miza avută în vedere nu este decât secundar dezvoltarea temei și a domeniului de cercetare. Prioritatea este aceea de a dezvolta capacitatea și abilitățile de înțelegere, analiză, interpretare și comunicare ale cititorului specialist și nespecialist, astfel încât exercițiul lecturii să contribuie, în primă instanță, la dezvoltarea personală și, complementar, la dezvoltarea domeniului de cercetare.

În științele *umaniste*, accentul a fost deviat mai degrabă către contribuții în vederea dezvoltării „științelor“, în loc să cadă, așa cum s-ar cuveni, pe dezvoltarea *omului* prin

1. P.W. Anderson, „More is Different: Broken Symmetry and the Nature of the Hierarchical Structure of Science“, în *Science* 177 (4047), 1972, pp. 393–396.

mijlocirea științelor. Când ceea ce ar fi trebuit să constituie prin natura sa un mijloc devine scop în sine, se pierde esențialul, iar științele ajung să crească în marginea și, nu arareori, împotriva omului.

Demersul propus este, prin urmare, științific și academic, însă fără a desprinde dezvoltarea științifică de dezvoltarea personală și fără a face compromisuri în privința formei, pentru ca studiul „să pară” academic, îmbrăcând fățarnic haina fără de chip a unui jargon sau altul.

Academicul nu presupune teoretizări și conceptualizări sterpe, la fel cum dimensiunea științifică nu se reduce ca adresabilitate la registrele rațiunii și ale abilităților logice de argumentare.

Conceptul nu exclude creativitatea, mesajul viu, formator, iar știința nu se poate retrage în lumea artificială (sau virtuală) a experimentului.

La ce bun să construiești un palat în care nici cei ce construiesc nu pot intra? Și unde este regele pentru care se înalță, neasemuit, palatul?

Fără capăt și fără măsura omului, nu ajunge oare palatul să fie, în nesfârșirea lui nătângă, un turn al lui Babel?

*

Ideea cărții de față s-a înfiripat acum patru ani. În toată această perioadă, tema ei s-a regăsit pregnant în proiectele personale și academice de cercetare. Problematika ierarhiilor divine a constituit nucleul cercetării mele postdoctorale, derulată în cadrul Universității din București.¹ Părți im-

1. Programul de cercetare postdoctorală POSDRU/89/1.5/S/62259 (*Științe socio-umane și politice aplicative. Program de pregătire postdoctorală și burse postdoctorale de cercetare în domeniul științelor*)

portante din lucrare au fost publicate, în limba engleză, în reviste de specialitate¹. Aspecte relevante au fost prezentate cu diverse ocazii în cadrul unor conferințe internaționale² și au constituit, începând cu 2012, teme de referință ale cursului de filozofia religiei pe care l-am susținut în cadrul Programului masteral de studii religioase – texte și tradiții. Proiectul este, de altfel, sincron cu eforturile de constituire a Masteratului interdisciplinar în studii religioase – texte și tradiții și, ulterior, a Centrului pentru Cercetare Transdisciplinară în Religie și Știință, de curând înființate în cadrul Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București. Privite laolaltă, aceste proiecte pornesc din convingerea că studiul fiecărei tradiții religioase, în frumusețea și unicitatea ei, este ochiul pe care ni-l dăruim împreună spre a putea privi, mai înalt, către ceea ce suntem.

De neprețuit pentru cristalizarea proiectului au fost stagiile de cercetare la Universitatea din Leiden (Institutul de Studii Religioase) și călătoriile de documentare în Israel (Ierusalim, Galileea, Haifa, Acra), China (Yunnan și Tibet), Grecia (Tesalonic), India (Bodh Gaya, Benares, Sarnath), S.U.A. (Denver – Colorado).

socio-umane și politice), proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013.

1. *Journal for the Study of Religions and Ideologies, European Scientific Journal, European Journal of Science and Theology.*

2. *European Symposium for Contemplative Studies* (Berlin, 2013), *International Symposia for Contemplative Studies* (Denver, 2012), *Toward a Science of Consciousness. Brain, Mind & Reality* (Stockholm, 2011), *The Third Israeli Conference for the Study of Contemporary Spiritualities* (Haifa, 2011), *The Book. Romania. Europe*, secțiunea *Reconfiguration of the Divine and of the Divinity* (București, 2010).